

1868-Сповняється сто років від заснування „Просвіти”-1968

— КОРОТКІ ВІСТІ —

П'ятниця, 6-го грудня 1968

В АМЕРИЦІ

ПРЕЗИДЕНТ ДЖАНСОН ПРОПОНУЄ в запланованому бюджеті на фінансовий рік 1970-ий збільшити платні президентові, віце-президентові, членам Конгресу та суддям Найвищого Суду США. Ці збільшені платні стануть законом, якщо до 30-их днів по їх внесенні Конгрес їх не відкине. План більших платень виготовила окрема комісія. Джансон дещо зменшив її пропозиції. Президент мав би давати річну платню в сумі 150,000 дол. (тепер 100,000 дол.), віце-президент і спікер Палати Репрезентів 75,000 (більше на 35,000 дол.), головний суддя Найвищого Суду США 75,000 дол. (більше на 35,000 дол.), судді цього ж Суду 65,000 дол. (40,000 дол.), члени кабінету 60,000 дол. (35,000 дол.), конгресмени і сенатори по 50,000 дол. (30,000 дол.). Комісія пропонує більш платні різним президентовим співробітникам.

ВІЦЕ - ПРЕЗИДЕНТ ГОМФРІ заявив на зборах робітничих провідників, що він старатиметься змінити спосіб вибору президента США. Гомфрі сказав: „Я є головою Демократичної Партії і я планую діяти як голова”. Віце-президент промовляв в Пайні Пойнті в Меріленді на зборах Спільки Мораяві. Він планує, щоб президент США не вибирали електори, тільки всі виборці в загальному голосуванні. Гомфрі програв вибори до Ніксона маленькою меншістю, але його число електорів було значно менше від того числа, яке здобув Ніксон.

ТОРГОВЕЛЬНІ АГЕНТИ ПЕРЕДБАЧАЮТЬ, що перша чверть 1969-го року буде майже така сама, як перший рік, головним чином, як четверта чверть 1968-го року, але ділий 1969-го року буде під економічним оглядом ліпший від цього року. Так виходить із опитувань, переведених між торговельними агентами. 37 відсотків опитуваних гадають, що перша половина в 1969-му році буде краща від четвертої чверті ц. р. Департамент Торгівлі звітує, що число замовлень на фабричну продукцію в жовтні ц. р. збільшилося на 4 відсотки, і що збільшення замовлень відбувається вже шостий місяць із черги. Все це свідчить про те, що економіка США і далі збільшується.

БРУКЛІНСЬКИЙ ОКРУЖНИЙ ПРОКУРАТОР продовжує слідство в справі змови на вбивство президента електра Ніксона. Прокуратор Елліот Голден переслідують трьох арабів, які були заарештовані 9-го листопада і які є звільнені за кавцією по 25,000 дол. Заарештовані Агмад Рагер Намер та його два сини 20-річний Гуссейн Агмад Намер і 18-річний Абдо Агмад Намер. Вони всі не признаються до вини. Справа ця буде на порядку наряд в суді вже в січні 1969-го року, але розправа судова відбудеться пізніше. Крім змови на життя Ніксона вони оскаржені в тому, що незаконно мали зброю.

АМЕРИКАНСЬКЕ ЛІКАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО встановило засади для лікарів, які перешлюють серце. Вирішено, що смерть дателя мусить ствердити два лікарі, які не беруть участі в операції перешлювання серця. Операції з перешлювання серця можна переводити тільки в таких шпиталях, де є можливість для всебічного використання найсучасніших наукових здобутків. Перешлювати серця можна тільки таким особам, яким не помагає інший спосіб лікування, і яким загрожує смерть без перешлювання серця.

У СВІТІ

У В'ЄТНАМСЬКІЙ ВІЙНІ ЗРОСЛИ втрати американського війська. В останньому тижні було 228 вбитих американців і 1,094 ранених, у порівнянні з 160 вбитих і 1,432 ранених за попереднього тижня. Загалом від 1 січня 1961 року американці мають у В'єтнамській війні 29,865 вбитих і 188,159 ранених.

ПАПА ПАВЛО VI ВИСЛОВИВСЯ у минулу середу до тисяч вірних у соборі св. Петра у Римі досить різко про тих, які не повинються церковним догмам і доктринам і „либировати таку правду, як котра кому подобається”. Заява Папи були очевидячки адресовані на адресу авторів контрверсійного катехизму, що його видано в Голландії, і критиків становища Папи в справі контролю народни.

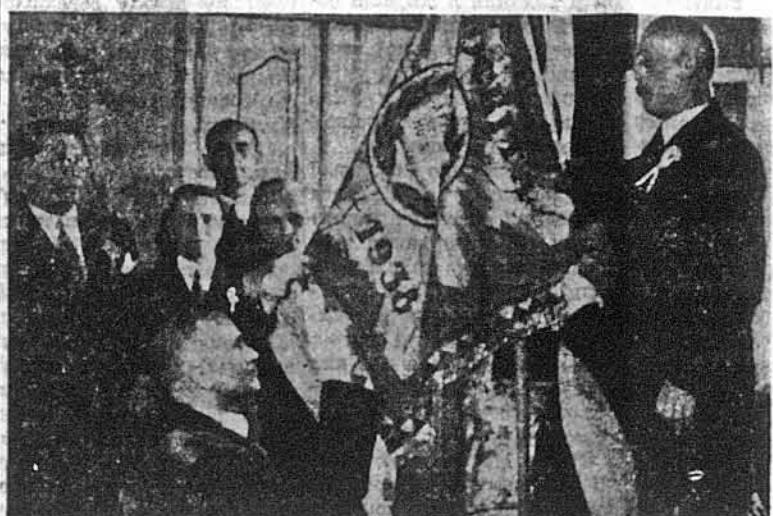
У ЧЕХО-СЛОВАКЦІН ПОШИРЮЮТЬ безплатно видавничі Совстами чеською мовою щоденник „Зпави”, що його друкують в Дрездені у Східній Німеччині й що дня доставляють літаками. Спілька чеських журналістів і різні інші організації вимагають, щоб уряд заборонив кольтуртування того щоденника, як нелегального, але чеське міністерство внутрішніх справ, якаючися очевидячки реакції Москви, мовчить в цій справі.

У ПОРТУГАЛІІ ЗАГЛОШЕНО до парламенту урядовий законопроект, за яким надається рівне право голосування всім повнолітнім жінкам без ніяких застережень. Дотепер тільки ті жінки мали право голосувати в Португалії, які мали найменше середню школу, були головами родин або платили особливу високий прибутковий податок. Новий закон касує привілей неграмотних мужиків, які могли голосувати, якщо платили високий прибутковий податок, себто були багатирями.

У КОМУНІСТИЧНОМУ КИТАІ СІДЯТЬ у в'язницях коло 30 чужинців. Великого розголосу наробило арештування півтори року тому британського кореспондента Антоні Грея з підміти за засудження китайських комуністичних журналістів, які керували вуличними заворушеннями в Гонг Конгу. Між закордонними в'язнями в Комуністичному Китаї є 4 американці, між ними спіскомпіоняр Джеймс Волш, якого китайські комуністи засудили, як „шпигуна”, в 1960 році на 20 років в'язниці, коли він мав уже 69 літ.

ПАКИСТАНСЬКИЙ ПРЕЗИДЕНТ МОХАММЕД АЮБ ХАН ЗАЯВИВ, що він готов наряджуватися з тими речниками опозиції, які запропонує конкретні конструктивні реформи. Чотирьох видатних політиків з табору опозиції, що їх арештовано тижнем тому у зв'язку з масовими студентськими демонстраціями, звільнено, але у в'язниці перебуває колишній міністер закордонних справ Зульфікар Алі Бутто, який під час наряд в Об'єднаних Націях гостро виступав проти США.

З ВЕЛИКИХ ДНІВ „ПРОСВІТИ” У ЛЬВОВІ 1938 РОКУ

Прапор „Просвіти” посвячений під час урочистостей відзначування 70-річчя існування й діяльності 22 травня 1938 року. На фото: присяга хорунжого Петра Петрика на вірність прапорові. Приймає присягу передостанній голова „Просвіти” д-р Іван Брик (з правого боку). Зліва — за хорунжим інсп. П. Петриком стоять: носол Зенон Пеленський, секретар Виділу „Просвіти” Микола Дужий, член Виділу Василь Глібовицький й організатор „Просвіти” (згодом на еміграції засновник „Молодої Просвіти” у Філадельфії) Володимир Татомір.

Ніксон і Гарриман перевели нараду про шанси замирення у В'єтнамі

Нью Йорк. — Новообраний президент Річард Ніксон, мовляв, делегував на свого репрезентанта в закордонних справах 77-літнього дипломата Роберта Морфі і той урядуватиме у Вашингтоні та відатиме в імені Ніксона всіма закордонними справами в перекладному часі, себто до інаугурації 20 січня 1969. Гарриман перевели одногдинну розмову про Паризьку конференцію щодо В'єтнаму, як теж заторкнули різні інші міжнародні справи. Після тієї наради Гарриман заявив журналістам, що він дуже задовольний тією розмовою і що Ніксон добре знайомий з міжнародною ситуацією. Гарриман висловив переконання, що Ніксон вийде з цього обсерватора на Паризьку конференцію, але пресовий речник Ніксона, Роналд Зіглер, згодом заперечив цьому. Ніксон, мовляв, ланцював на свого репрезентанта в закордонних справах 77-літнього дипломата Роберта Морфі і той урядуватиме у Вашингтоні та відатиме в імені Ніксона всіма закордонними справами в перекладному часі, себто до інаугурації 20 січня 1969. Гарриман перевели одногдинну розмову про Паризьку конференцію щодо В'єтнаму, як теж заторкнули різні інші міжнародні справи. Після тієї наради Гарриман заявив журналістам, що він дуже задовольний тією розмовою і що Ніксон добре знайомий з міжнародною ситуацією. Гарриман висловив переконання, що Ніксон вийде з цього обсерватора на Паризьку конференцію, але пресовий речник Ніксона, Роналд Зіглер, згодом заперечив цьому. Ніксон, мовляв, ланцював на свого репрезентанта в закордонних справах 77-літнього дипломата Роберта Морфі і той урядуватиме у Вашингтоні та відатиме в імені Ніксона всіма закордонними справами в перекладному часі, себто до інаугурації 20 січня 1969.

Рокефеллер пропонує, щоб Федеральний Уряд перейняв всю добродійну акцію

Палм Спрінгс, Каліфорнія. 5-го грудня тут почалася річна Конференція Республіканських Губернаторів, на якій присутнім з нововибраним президентом Річардом М. Ніксоном. Як губернатор Меріленду прибув на цю Конференцію нововибраний віце-президент Спіро Егню. Нью-Йоркський губернатор Нелсон А. Рокефеллер пропонує, щоб всі кошти в ділянці добродійності перебрав на себе Федеральний Уряд, який міг би встановити висоту допомоги для окремих стейтів, відповідно до висоти коштів прожитку в стейтах. Коли б це сталося, міркує ньюйоркський губернатор, тоді не було б міграції людей, які живуть із добродійних фондів із південних стейтів до північних районів, де допомога є значно більша. І так в стейті Міссісіппі одна особа в категорії допомоги для малолітніх дітей дістає тільки \$7,90, а в стейті Нью Йорк — \$50,83 місячно. Рокефеллер пропонує також, щоб Уряд Ніксона організував крайову забезпечену здоровню програму, до якої платили б вкладки працевдачів і працівників, щоб цим способом відтягти урядову програму лікарської допомоги в рамках соціальної допомоги.

Бізнесмени збільшують інвестиції в свої фабрики

Вашингтон. — Департамент Торгівлі стверджує, що не видко зменшення темпу збільшення економіки в найближчому році, бо власники великих корпорацій та різні бізнеси запланували збільшити інвестиції в 1969-му році на 6 відсотків, це значить на \$4 бильйони в четвертій чверті цього року, і в першій чверті 1969-го року.

Христина Петрівська „здобула серця французької публіки”

Нью Йорк. — „Христина Петрівська здобула серця французької публіки” своїм концертом, що відбувся в Парижі в четвер, 5-го грудня ввечері в залі Організації Французького Радіо і Телевізії — твердить п. Росі, директор Паризької Американської Академії, яка влаштувала цей концерт, в телеграмі до Українського Інституту Америки. Христина Петрівська, молода українська піаністка з Нью Йорку, виконала композиції Месасна, Бетговена, Шопена, Ліста та ін. Концертна зала була виповнена по береги, а між прийнятими були урядовці американської і канадської амбасад у Парижі та члени українська публіка. Українська Громада в Парижі влаштує для піаністки окрему зустріч.

АНАТОЛЬ КУРДИДИК

ПРОСВІТИ АРМІЯ ІДЕ

Хай наша пісня волі й вітри,
Як грім на весну загуде,
Що в завтра — соняшне й розцвіле —
Просвіти армія іде!

Над нею — Бог в благословенні,
Під нею — рівний ясний шлях.
Тримайте твердо юні жмені
Просвіти злотосиній стяг!

Довкола — села, поле, гори...
Кипить всім молодая кров
І з нас народ могутній творить
Просвіти зов, пророзий зов!

Ставай до нас, не бійся бою!
Проклят байдужий хай буде, —
Як в переможний змаг з п'ятою
Просвіти армія іде!

(Цей вірш був надрукований у „Свободі” 21-го травня 1938 року, напередодні відзначування 70-річчя існування й діяльності „Просвіти”).

У Танта закликає Ізраїль і Йорданію зберігати перемир'я

Об'єднані Нації. — Генеральний секретар Об'єднаних Націй У Танта запросив до себе ізраїльського і йорданського амбасадорів, кожного зокрема, і кожному з них звернував увагу на konieczність зберігання воєнного перемир'я та перестерігав проти дальшого напруження ситуації обоюсторонніми воєнними актами. В тому самому часі спеціальний висланець новообраного президента Річарда Ніксона, кол. пенсильванський губернатор Вільям Скрентон перелетів з столиці Ірану Тегерану до столиці Лівану Бейруту і там перелетів догори на ліванський президент Шарлем Гелю та ліванським прем'єром і міністром закордонних справ, як і інформували його докладно по ситуацію на Близькому Сході. Ливан не брав активної участі в минулорічній ізраїльсько-арабській війні і арабські терористи не використовували територію Лівану у своїй діяльності проти Ізраїлю. Але до Скрентона зголосилися на авіацією також 4 представники 100-членної Палестинської Національної Ради, яка є ненав'язливою еміграційним парламентом арабських втікачів з Палестини, які обстоюють своє право повороту до Палестини, себто нинішнього Ізраїлю, і є найрадикальнішими противниками ізраїльським арабським елементом. Ті чотири високоосвічені араби твердили, м. ін., в розмові з Скрентоном, що палестинські терористи „мають право” вести підпільну акцію проти Ізраїлю і цієї акції не припинять. З Лівану Скрентон відлетів до столиці Єгипту Каїро. Також представник ООН для справи ізраїльсько-арабського замирення, Гуннар Яррінг, відвідав в минулу середу й четвер Каїро, але його довгі розмови з єгипетським міністром закордонних справ, д-ром Махмудом Ріадам, не довели до успіху, бо Єгипет ставить за принципову передумову будь-якого порозуміння — щоб спершу Ізраїль повинув прийняти резолюції Ради Безпеки з 22 листопада мин. року, в якій говорилось про припинення взаємної ворожечі, свободі користування морями й каналами та про відкликання ізраїльського війська з окупованих арабських земель.

Петро Недбайло — лавреатом ООН за „заслуги для людських прав”

Об'єднані Нації. — Петро Емільович Недбайло з Києва, один із членів совєтської делегації в Комісії Об'єднаних Націй для людських прав, дістав одну із шістьох нагород річної міжнародної установи, призначеної найбільш заслуженим для сприяння людським правам. Ніяких конкретних „заслуг” Недбайло не наведено, а — за іронічним ствердженням одного західного делегата — його найбільшою заслугою було те, що він виступав проти застосування в комуністичних країнах схваленого Об'єднаними Націями конвенції про людські права. „Взагалі дуже трудно признати таку нагороду будь-якому комуністові” — стверджує той західний дипломат. Американський і британський представники в названій Комісії були проти призначення Недбайлові тієї нагороди. Петро Недбайло став ширше відомим із свого виступу в обороні ослабленої антисемітської книжки Трофіма Кішка „Юдаїзм без маски”, яка вийшла у видавництві Академії Наук УРСР. Недбайло виступив був проти закидів американо-єврейського представника Морріса Абрама, який таврував антисемітизм в СССР. Палко заперечивши, наче б СССР, зокрема в УССР, був якийсь антисемітизм, Недбайло аргументував тоном закидав американця „проливання негритянської крові”. Недбайло застерігав був теж проти „втрутання у внутрішні справи” Совєтського Союзу, але не мав тоді застереження, коли говорилось про порушення основних людських прав у Південно-африканському Союзі. Португалія або Ізраїль. Головним мотивом у призначенні Петрові Е. Недбайлові нагороди за „особливі заслуги для сприяння людським правам” був за твердженням членів тієї Комісії ООН „географічний принцип”, а не дієвий індивідуальний заслуги. „Треба” було дати комусь таку нагороду також із Східної Європи... Між іншими нагородами були пок. Елінора Рузвельт, південно-африканський провідник Альберт Лютулла, французький професор Рене Кассен і ін. „Н. Академії Наук УРСР. Недбайло виступив був проти закидів американо-єврейського представника Морріса Абрама, який таврував антисемітизм в СССР. Палко заперечивши, наче б СССР, зокрема в УССР, був якийсь антисемітизм, Недбайло аргументував тоном закидав американця „проливання негритянської крові”. Недбайло застерігав був теж проти „втрутання у внутрішні справи” Совєтського Союзу, але не мав тоді застереження, коли говорилось про порушення основних людських прав у Південно-африканському Союзі. Португалія або Ізраїль. Головним мотивом у призначенні Петрові Е. Недбайлові нагороди за „особливі заслуги для сприяння людським правам” був за твердженням членів тієї Комісії ООН „географічний принцип”, а не дієвий індивідуальний заслуги. „Треба” було дати комусь таку нагороду також із Східної Європи... Між іншими нагородами були пок. Елінора Рузвельт, південно-африканський провідник Альберт Лютулла, французький професор Рене Кассен і ін. „Н. Академії Наук УРСР. Недбайло виступив був проти закидів американо-єврейського представника Морріса Абрама, який таврував антисемітизм в СССР. Палко заперечивши, наче б СССР, зокрема в УССР, був якийсь антисемітизм, Недбайло аргументував тоном закидав американця „проливання негритянської крові”. Недбайло застерігав був теж проти „втрутання у внутрішні справи” Совєтського Союзу, але не мав тоді застереження, коли говорилось про порушення основних людських прав у Південно-африканському Союзі. Португалія або Ізраїль. Головним мотивом у призначенні Петрові Е. Недбайлові нагороди за „особливі заслуги для сприяння людським правам” був за твердженням членів тієї Комісії ООН „географічний принцип”, а не дієвий індивідуальний заслуги. „Треба” було дати комусь таку нагороду також із Східної Європи... Між іншими нагородами були пок. Елінора Рузвельт, південно-африканський провідник Альберт Лютулла, французький професор Рене Кассен і ін. „Н. Академії Наук УРСР. Недбайло виступив був проти закидів американо-єврейського представника Морріса Абрама, який таврував антисемітизм в СССР. Палко заперечивши, наче б СССР, зокрема в УССР, був якийсь антисемітизм, Недбайло аргументував тоном закидав американця „проливання негритянської крові”. Недбайло застерігав був теж проти „втрутання у внутрішні справи” Совєтського Союзу, але не мав тоді застереження, коли говорилось про порушення основних людських прав у Південно-африканському Союзі. Португалія або Ізраїль. Головним мотивом у призначенні Петрові Е. Недбайлові нагороди за „особливі заслуги для сприяння людським правам” був за твердженням членів тієї Комісії ООН „географічний принцип”, а не дієвий індивідуальний заслуги. „Треба” було дати комусь таку нагороду також із Східної Європи... Між іншими нагородами були пок. Елінора Рузвельт, південно-африканський провідник Альберт Лютулла, французький професор Рене Кассен і ін. „Н. Академії Наук УРСР. Недбайло виступив був проти закидів американо-єврейського представника Морріса Абрама, який таврував антисемітизм в СССР. Палко заперечивши, наче б СССР, зокрема в УССР, був якийсь антисемітизм, Недбайло аргументував тоном закидав американця „проливання негритянської крові”. Недбайло застерігав був теж проти „втрутання у внутрішні справи” Совєтського Союзу, але не мав тоді застереження, коли говорилось про порушення основних людських прав у Південно-африканському Союзі. Португалія або Ізраїль. Головним мотивом у призначенні Петрові Е. Недбайлові нагороди за „особливі заслуги для сприяння людським правам” був за твердженням членів тієї Комісії ООН „географічний принцип”, а не дієвий індивідуальний заслуги. „Треба” було дати комусь таку нагороду також із Східної Європи... Між іншими нагородами були пок. Елінора Рузвельт, південно-африканський провідник Альберт Лютулла, французький професор Рене Кассен і ін. „Н. Академії Наук УРСР. Недбайло виступив був проти закидів американо-єврейського представника Морріса Абрама, який таврував антисемітизм в СССР. Палко заперечивши, наче б СССР, зокрема в УССР, був якийсь антисемітизм, Недбайло аргументував тоном закидав американця „проливання негритянської крові”. Недбайло застерігав був теж проти „втрутання у внутрішні справи” Совєтського Союзу, але не мав тоді застереження, коли говорилось про порушення основних людських прав у Південно-африканському Союзі. Португалія або Ізраїль. Головним мотивом у призначенні Петрові Е. Недбайлові нагороди за „особливі заслуги для сприяння людським правам” був за твердженням членів тієї Комісії ООН „географічний принцип”, а не дієвий індивідуальний заслуги. „Треба” було дати комусь таку нагороду також із Східної Європи... Між іншими нагородами були пок. Елінора Рузвельт, південно-африканський провідник Альберт Лютулла, французький професор Рене Кассен і ін. „Н. Академії Наук УРСР. Недбайло виступив був проти закидів американо-єврейського представника Морріса Абрама, який таврував антисемітизм в СССР. Палко заперечивши, наче б СССР, зокрема в УССР, був якийсь антисемітизм, Недбайло аргументував тоном закидав американця „проливання негритянської крові”. Недбайло застерігав був теж проти „втрутання у внутрішні справи” Совєтського Союзу, але не мав тоді застереження, коли говорилось про порушення основних людських прав у Південно-африканському Союзі. Португалія або Ізраїль. Головним мотивом у призначенні Петрові Е. Недбайлові нагороди за „особливі заслуги для сприяння людським правам” був за твердженням членів тієї Комісії ООН „географічний принцип”, а не дієвий індивідуальний заслуги. „Треба” було дати комусь таку нагороду також із Східної Європи... Між іншими нагородами були пок. Елінора Рузвельт, південно-африканський провідник Альберт Лютулла, французький професор Рене Кассен і ін. „Н. Академії Наук УРСР. Недбайло виступив був проти закидів американо-єврейського представника Морріса Абрама, який таврував антисемітизм в СССР. Палко заперечивши, наче б СССР, зокрема в УССР, був якийсь антисемітизм, Недбайло аргументував тоном закидав американця „проливання негритянської крові”. Недбайло застерігав був теж проти „втрутання у внутрішні справи” Совєтського Союзу, але не мав тоді застереження, коли говорилось про порушення основних людських прав у Південно-африканському Союзі. Португалія або Ізраїль. Головним мотивом у призначенні Петрові Е. Недбайлові нагороди за „особливі заслуги для сприяння людським правам” був за твердженням членів тієї Комісії ООН „географічний принцип”, а не дієвий індивідуальний заслуги. „Треба” було дати комусь таку нагороду також із Східної Європи... Між іншими нагородами були пок. Елінора Рузвельт, південно-африканський провідник Альберт Лютулла, французький професор Рене Кассен і ін. „Н. Академії Наук УРСР. Недбайло виступив був проти закидів американо-єврейського представника Морріса Абрама, який таврував антисемітизм в СССР. Палко заперечивши, наче б СССР, зокрема в УССР, був якийсь антисемітизм, Недбайло аргументував тоном закидав американця „проливання негритянської крові”. Недбайло застерігав був теж проти „втрутання у внутрішні справи” Совєтського Союзу, але не мав тоді застереження, коли говорилось про порушення основних людських прав у Південно-африканському Союзі. Португалія або Ізраїль. Головним мотивом у призначенні Петрові Е. Недбайлові нагороди за „особливі заслуги для сприяння людським правам” був за твердженням членів тієї Комісії ООН „географічний принцип”, а не дієвий індивідуальний заслуги. „Треба” було дати комусь таку нагороду також із Східної Європи... Між іншими нагородами були пок. Елінора Рузвельт, південно-африканський провідник Альберт Лютулла, французький професор Рене Кассен і ін. „Н. Академії Наук УРСР. Недбайло виступив був проти закидів американо-єврейського представника Морріса Абрама, який таврував антисемітизм в СССР. Палко заперечивши, наче б СССР, зокрема в УССР, був якийсь антисемітизм, Недбайло аргументував тоном закидав американця „проливання негритянської крові”. Недбайло застерігав був теж проти „втрутання у внутрішні справи” Совєтського Союзу, але не мав тоді застереження, коли говорилось про порушення основних людських прав у Південно-африканському Союзі. Португалія або Ізраїль. Головним мотивом у призначенні Петрові Е. Недбайлові нагороди за „особливі заслуги для сприяння людським правам” був за твердженням членів тієї Комісії ООН „географічний принцип”, а не дієвий індивідуальний заслуги. „Треба” було дати комусь таку нагороду також із Східної Європи... Між іншими нагородами були пок. Елінора Рузвельт, південно-африканський провідник Альберт Лютулла, французький професор Рене Кассен і ін. „Н. Академії Наук УРСР. Недбайло виступив був проти закидів американо-єврейського представника Морріса Абрама, який таврував антисемітизм в СССР. Палко заперечивши, наче б СССР, зокрема в УССР, був якийсь антисемітизм, Недбайло аргументував тоном закидав американця „проливання негритянської крові”. Недбайло застерігав був теж проти „втрутання у внутрішні справи” Совєтського Союзу, але не мав тоді застереження, коли говорилось про порушення основних людських прав у Південно-африканському Союзі. Португалія або Ізраїль. Головним мотивом у призначенні Петрові Е. Недбайлові нагороди за „особливі заслуги для сприяння людським правам” був за твердженням членів тієї Комісії ООН „географічний принцип”, а не дієвий індивідуальний заслуги. „Треба” було дати комусь таку нагороду також із Східної Європи... Між іншими нагородами були пок. Елінора Рузвельт, південно-африканський провідник Альберт Лютулла, французький професор Рене Кассен і ін. „Н. Академії Наук УРСР. Недбайло виступив був проти закидів американо-єврейського представника Морріса Абрама, який таврував антисемітизм в СССР. Палко заперечивши, наче б СССР, зокрема в УССР, був якийсь антисемітизм, Недбайло аргументував тоном закидав американця „проливання негритянської крові”. Недбайло застерігав був теж проти „втрутання у внутрішні справи” Совєтського Союзу, але не мав тоді застереження, коли говорилось про порушення основних людських прав у Південно-африканському Союзі. Португалія або Ізраїль. Головним мотивом у призначенні Петрові Е. Недбайлові нагороди за „особливі заслуги для сприяння людським правам” був за твердженням членів тієї Комісії ООН „географічний принцип”, а не дієвий індивідуальний заслуги. „Треба” було дати комусь таку нагороду також із Східної Європи... Між іншими нагородами були пок. Елінора Рузвельт, південно-африканський провідник Альберт Лютулла, французький професор Рене Кассен і ін. „Н. Академії Наук УРСР. Недбайло виступив був проти закидів американо-єврейського представника Морріса Абрама, який таврував антисемітизм в СССР. Палко заперечивши, наче б СССР, зокрема в УССР, був якийсь антисемітизм, Недбайло аргументував тоном закидав американця „проливання негритянської крові”. Недбайло застерігав був теж проти „втрутання у внутрішні справи” Совєтського Союзу, але не мав тоді застереження, коли говорилось про порушення основних людських прав у Південно-африканському Союзі. Португалія або Ізраїль. Головним мотивом у призначенні Петрові Е. Недбайлові нагороди за „особливі заслуги для сприяння людським правам” був за твердженням членів тієї Комісії ООН „географічний принцип”, а не дієвий індивідуальний заслуги. „Треба” було дати комусь таку нагороду також із Східної Європи... Між іншими нагородами були пок. Елінора Рузвельт, південно-африканський провідник Альберт Лютулла, французький професор Рене Кассен і ін. „Н. Академії Наук УРСР. Недбайло виступив був проти закидів американо-єврейського представника Морріса Абрама, який таврував антисемітизм в СССР. Палко заперечивши, наче б СССР, зокрема в УССР, був якийсь антисемітизм, Недбайло аргументував тоном закидав американця „проливання негритянської крові”. Недбайло застерігав був теж проти „втрутання у внутрішні справи” Совєтського Союзу, але не мав тоді застереження, коли говорилось про порушення основних людських прав у Південно-африканському Союзі. Португалія або Ізраїль. Головним мотивом у призначенні Петрові Е. Недбайлові нагороди за „особливі заслуги для сприяння людським правам” був за твердженням членів тієї Комісії ООН „географічний принцип”, а не дієвий індивідуальний заслуги. „Треба” було дати комусь таку нагороду також із Східної Європи... Між іншими нагородами були пок. Елінора Рузвельт, південно-африканський провідник Альберт Лютулла, французький професор Рене Кассен і ін. „Н. Академії Наук УРСР. Недбайло виступив був проти закидів американо-єврейського представника Морріса Абрама, який таврував антисемітизм в СССР. Палко заперечивши, наче б СССР, зокрема в УССР, був якийсь антисемітизм, Недбайло аргументував тоном закидав американця „проливання негритянської крові”. Недбайло застерігав був теж проти „втрутання у внутрішні справи” Совєтського Союзу, але не мав тоді застереження, коли говорилось про порушення основних людських прав у Південно-африканському Союзі. Португалія або Ізраїль. Головним мотивом у призначенні Петрові Е. Недбайлові нагороди за „особливі заслуги для сприяння людським правам” був за твердженням членів тієї Комісії ООН „географічний принцип”, а не дієвий індивідуальний заслуги. „Треба” було дати комусь таку нагороду також із Східної Європи... Між іншими нагородами були пок. Елінора Рузвельт, п

СВОБОДА

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n, Inc. at 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Subscription Rates: One year \$12.00; six months \$6.25; three months \$3.25. Jersey City & Foreign Rates: One year \$14.00; six months \$7.50; three months \$4.00. For UNA members monthly 65¢.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Матірине Товариство „Просвіта“

Хоч статут „Просвіти“ у Львові зголошено було вже раніше, день 8 грудня 1968 року прийнято, як дату заснування цієї найстаршої, найпопулярнішої і найбільш заслуженої української установи. Її величали, як Матірине Товариство, розуміючи під цим не так центрально у славетному будинку „Просвіти“, Ринку ч. 10 у Львові, як матір усіх українських установ і організацій, всього українського зорганізованого життя. Бо коли б не було „Просвіти“, то не було б і всієї імпульсивної мережі українських організацій і не було б національно-політичного піднесення, яке доводило до Листопадового зриву в 1913-му році.

Ощо далекосяжну роль „Просвіти“ прегарно схвилює у нас на початку її існування молодий студент Антій Сичинський, який заявив на її Загальних Зборах: „Кожний народ, що хоче добитися самостійності, мусить передусім дбати про те, щоб нижчі верстви суспільності, народні маси, підносили до її ступеня просвіти, щоб ця народна маса почула себе членом народного організму, відчувала своє горючання і національне достоїнство і уявляла потребу існування нації, як окремих народної індивідуальності; бо ніхто інший, а маса є підставою усього“. Інший член — засновник „Просвіти“, священник Іосиф Зайчківський закликав: „Хоч яка тяжка б ваша боротьба, хоч як високо підняла б вас доля, не дайтеся відорвати від вашої матері — від народу!“

Таким чином сто років тому „Просвіта“ стала ланкою між освіченою верхівкою українського народу і його простолуддям, між тими, що розуміли вартість науки для всього народу, і тими, яких треба було навчати, почати від грамоти, і підносити на щораз вищий ступінь знання. Ота незряча ще народна маса інстинктивно відчувала добро, що її несе „Просвіта“, наче гриби по дощі народжувалися на селеса Читальні „Просвіти“ з їх бібліотеками, театральними аматорськими дружинами, сільськогосподарськими гуртками, першими вишкільними курсами. І росло число повітових філій „Просвіти“.

Імпонує чому була діяльність тих піонерів української всенародної освіти, веденої під прапором „Просвіти“, особливо популярно видавничу. Вороги нищили „Просвіту“, знаючи, що вона зосереджує найсвідоміший, отже найнебезпечніший для них український елемент. Але вона відраджувалася після кожного чергового розгрому. Першим таким погромом була інвазія російських військ до Східної Галичини за першої світової війни: генерал-губернатор гр. Бобринський у Львові заборонив українське друкування слово й закрив всі українські національні установи. Перед першою світовою війною було в Галичині 2,994 читальні, 2,664 бібліотеки, 504 власні будинки. Після того, як через Галицьку землю перевалилися перша світова й польсько-українська війни — у 1920 році було вже тільки 882 читальні. Але, не зважаючи на всі перешкоди, що їх ставила польська влада, і на брутальний погром, переведений польською солдатською під час „лицифікації“ в 1930 році, перед другою світовою війною було вже знову 3,208 читальні з 1,301 власними домами та 2,997 бібліотеками, 2,065 театральними гуртками, 1,105 хорами, 140 оркестрами і 1,600,000 зареєстрованих членів.

Але „Просвіта“ не обмежувалася галицьким тереном — вона поширилася на всі українські землі і скрізь на терени заморського поселення українців. Заснована у Києві 1906 р., видала за короткий час свого існування 34 книжки в 163,760 примірниках. За української влади в Україні було розгромлено „Просвіту“ і в червні 1921 року, вже в УСРР, було там ще 4,322 читальні „Просвіти“. Коли не можна було заснувати „Просвіту“ під її іменем, то наслідувано її під іншою назвою, як ось „Руська Бесіда“ на Буковині. Заснована в квітні 1920 р. „Просвіта“ в Ужгороді, на Карпатській Україні, за 15 років свого існування мала 235 читальні, 146 театральних гуртків, 98 хорів, 48 спортивних дружин і т. д. „Просвіту“ засновано в ЗСА і Канаді, Аргентині, Парагваї й Уругваї. Дотепер існують 4 „Просвіти“, як Відділи УНСОУ, колись самостійні товариства, і ще нісуть „Молода Просвіта“ у Філадельфії, „Інститут Просвіти“ й Читальня „Просвіти“ у Вінніпегу та в інших містах Канади.

Спершу румуни й мадари, прийшовши на Буковину й Карпатську Україну, після того, як більшовики знищили на всіх землях України „Просвіту“, як фортецю українського незалежницького духа. Але не втримали „Просвіти“ з серцем адляних своїй Матері дітей, яких вона просвіщала і вчила, хто вони.

Богдан Кравців

РОЛЯ І ЗНАЧЕННЯ „ПРОСВІТИ“

Скорочено з календаря УНСОУ на 1968 р.

Про історію заснування і діяльності Товариства „Просвіта“ в Галичині і згодом на інших українських землях та на еміграції написано чимало праць, статей, спогадів, в тому числі й виданих окремими книжками. Протеж, ми ще й досі, навіть тепер у сторіччя заснування цієї найбільш заслуженої для розвитку національної свідомості й української державницької думки установи не маємо науково опрацьованої її історії, синтетичної праці, яка б давала всесторонній погляд на значення її ролі Товариства „Просвіта“ в розвитку модерного українства, в його змаганні за створення української збройної сили й будівництво української держави. Зокрема не висвітлено ще й досі в історії період діяльності „Просвіти“ на центральних і східно-українських землях в роки відновлення української державності і в перші роки їх окупації московськими більшовиками. Незаперечуваний навіть в совєтських джерелах факт, що в червні 1921 року в Українській ССР діяло 4,322 „Просвіти“, не знайшов ще належного висвітлення й оцінки в наукових дослідженнях нової історії України. Слабо висвітлена також роль і значення „Просвіти“ в житті українських еміграційних спільнот в різних континентах і краях світу, в розвитку і збереженні національної свідомості українських поселенців поза Україною, на широкій просторі Сходу і Заходу, в ЗСА, в Канаді, в Аргентині, Бразилії та інших країнах Південної Америки, в різних державах Європи.

Значення й роль „Просвіти“ в розвитку української національної — державницької думки ведеться, просвіто не оцінені. В розбудовуванні національної свідомості серед українського населення різних українських земель і країв поселення українців „Просвіта“ із своїми філіями, читальнями, провідниками і діячами відіграла роль справжньої армії — армії національного осяснення. Без її праці, без її безперервних і невтомних зусиль в ширенні національної свідомості не було б може й українських Січових Стрільців і їх виходу на поля бою в 1914 році. Не беззастовотною революції 1917 року і створення Центральної Ради й будівництвом Української Народної Республіки, як Четвертого Універсалу з 22 січня 1918 р. в Києві, на 1 листопада 1918 року у Львові, на акту соборності з 22 січня 1919 року, на Українській Повстанській Армії часу другої світової війни і після неї. І в десятиріччя, що попереджували Визвольні Змагання 1917-1920 років, і в двадцятих та тридцятих роках на західно-українських землях „Просвіта“ із своїми філіями і читальнями віді-

грала роль власної української державної адміністрації, власного державного апарату. З цього погляду заслуги „Просвіти“, цієї найстаршої всеукраїнської установи мають тривале, неперемінне значення. Фактичним роком заснування „Просвіти“ у Львові був 1868 рік. Того ж року, дня 2 вересня був затверджений статут Товариства „Просвіта“ й відбулися установчі збори, що ними започатковано діяльність цієї установи.

Спочатку „Просвіта“, що її очолював, як голова, Наталія Вахнянин, мала характер науково-освітнього товариства із завданням збирати й видавати народні пісні, казки, перекази й інші роди усної народної творчості. Але вже на других загальних зборах, що відбулися 28 травня 1870 року, товариство перетворено на культурно-освітню установу із завданням видавати щомісячні книжечки для своїх членів, засновувати самостійні читальні по містах і селах Східної Галичини й обслуговувати їх у повітові філії.

Головною й основною діяльністю „Просвіти“ була видавничо-дідальна. В самих тільки шести роках, від 1871 до 1876 року, вона видала, крім ряду популярних книжечок для народу з історії, права, економіки, букварів, співанок, те ат р альних п'єс, молитовників, сімнадцять різних шкільних підручників. За 50 перших років свого існування „Просвіта“ видала 348 популярних книжок тиражем в 2,941,115 примірників. Дуже важливими для ширення освіти і знання були видавані щорічно багаті змістом й ілюстраціями календарі „Просвіти“. Багато уваги у видавничу „Просвіту“ присвячувало літературі й науці. Започаткована 1904 року спочатку за редакцією Юліана Романчука, а потім Михайла Возняка серія „Руська (Українська) Шкільна бібліотека“ охопила 27 великих томів із творчості класиків української літератури, що й видано в 172 тисячах примірників. Крім того, у видавничстві „Просвіти“ вийшло багато наукових праць, які й досі не втратили своєї вартості, зокрема ж трилогія „Історія української літератури“ Михайла Вовчка, „Українська усна словесність“ й „Українські думки“ М. Філарета Колесни й багатьох інших.

Для ширення освіти й організування культурно-освітньої читальної справи „Просвіта“ видала ряд часописів і газет. Статистику усієї видавничої продукції „Просвіти“ сьогодні при відсутності її бібліотеки й архіву у Львові встановити важко, зокрема за останні десятиріччя її діяльності. Згідно з підрахунком Володимира Дорошенка, „Просвіта“ у Львові видала за час своєї діяльності в 1868-1928 роках 603 книжки

в кількості 3,395,171 примірників. На 1-го січня 1938 року кількість видань „Просвіти“ збільшилася до 847 назв.

Розходилися в і д а н н я „Просвіти“ до 1914 року по всіх українських землях, не тільки в Галичині і на Волині та на еміграції, але й також на Наддніпрянській Україні, що перебувала в межах Російської держави. Зокрема велику роль відіграла її видання в ширенні освіти й національної свідомості серед української зарубіжанської еміграції й українських поселенців у ЗСА, в Канаді та в різних країнах Південної Америки.

Крім культурно-освітньої й видавничої діяльності „Просвіта“ в перших десятиріччях свого існування працювала над розвитком української літератури. Із заснованою при філії „Просвіти“ в Стрию Молочарської Секції розвивався пізніший Крайовий Союз Молочарської Секції, відомий під назвою „Молочарів“. „Просвіта“ засновувала сільськогосподарські й торгівельні школи, а також літній семестр 1924 року поширилися поміж нашим студентством поголоски про ліквідацію українських вишніх шкіл, і тоді багатьом студентам нашого університету треба було подумати про майбутнє. Студенти заможніших батьків могли вийти на далішій студії за кордон, де в багатьох вишніх школах признавали студії в „нашому Тайному Університеті“, одначе більшість їх не могла поїти це й мріяти. Стараючи деякого зпоміж наших студентів дістатися на польський університет чи Академію Ветеринарії розбилялися від ворожої неприхильності ректорату чи деканату, але протекція декому допомогла. І тоді багато студентів скористалися з можливості вписатися на Однорічні Торговельні курси. Викладали відбувалися там у вечірні години на приміщенні Торговельної Школи при вул. Корняків.

Так і я, після того, як двічі відкинуто моє прохання про прийняття в Академію Ветеринарії і після відмови прийняти мене на філософський факультет львівського університету, поїхав на Однорічні Торговельні курси. Своєю відмовою декан філософського факультету мотивував тим, що я маю завелику перерву від „матури“, здавши з відзначенням у 1918 році, і питає мене, що я робив протягом такого довгого часу аж по 1924 рік. Коли я заявив, що брав у-

ТОВАРИСТВО „ПРОСВІТА“ І ФАХОВЕ ШКІЛЬНИЦТВО

У століття Матері „Просвіти“ до речі буде пригадати її ролі та заслуги в розвитку українського фахового шкільництва. Відомо, що Головне Товариство „Просвіта“ у Львові в початках ХХ стол. було матір'ю Українського Педагогічного Товариства „Рідна Школа“. І хоч „Рідна Школа“ займалася творенням та веденням українських приватних гімназій, учительських семінарій та бурс, Товариство „Просвіта“ вело торговельну школу середнього типу у Львові, господарську школу для дівчат у Угерцях Винайських та нижчу сільськогосподарську школу в Милошіві.

Після Визвольних Змагань повернулося додому з „Чотирикутника Смерті“, польських таборів та тюрем чимало старшин, підстаршин і воїнів Української Галицької та Діювої Армії. Між ними були гімназійні абсолютенти, студенти університетів та інших вишніх шкіл. Тож їхніми стараннями і під проводом наших професорів створено у Львові в 1921/22 році Український університет та Підлітківський Рік-дів пізніше дирекція Торговельної Школи Товариства „Просвіта“ відкрила у Львові при вул. Корняків під управою ректора Дениса Коренця Однорічні Торговельні курси для абітурієнтів середніх шкіл.

В той час я ще студіював в Українському університеті і ближче цими курсами не цікавився. Але наприкінці літнього семестру 1924 року поширилися поміж нашим студентством поголоски про ліквідацію українських вишніх шкіл, і тоді багатьом студентам нашого університету треба було подумати про майбутнє. Студенти заможніших батьків могли вийти на далішій студії за кордон, де в багатьох вишніх школах признавали студії в „нашому Тайному Університеті“, одначе більшість їх не могла поїти це й мріяти. Стараючи деякого зпоміж наших студентів дістатися на польський університет чи Академію Ветеринарії розбилялися від ворожої неприхильності ректорату чи деканату, але протекція декому допомогла. І тоді багато студентів скористалися з можливості вписатися на Однорічні Торговельні курси. Викладали відбувалися там у вечірні години на приміщенні Торговельної Школи при вул. Корняків.

Так і я, після того, як двічі відкинуто моє прохання про прийняття в Академію Ветеринарії і після відмови прийняти мене на філософський факультет львівського університету, поїхав на Однорічні Торговельні курси. Своєю відмовою декан філософського факультету мотивував тим, що я маю завелику перерву від „матури“, здавши з відзначенням у 1918 році, і питає мене, що я робив протягом такого довгого часу аж по 1924 рік. Коли я заявив, що брав у-

часті в боротьбі проти більшовиків, запитав, чи в рядах Армії От. Петлюри. Я не поперся, і тоді він сказав, щоб я приніс посвідку з військової частини, а тоді „будемо говорити про прийняття“. Старостю та поліцією знали, що я був старшиною УГА, і чого доброго, могли оскаржити мене перед судом за фальшування документів та зловмисне впровадження університетських властей у блуд, а тому я зрезигнував з рішення вписатися на львівський університет.

В шкільному році 1924/25 на Однорічних Торговельних Курсах було 31 слухачів, у тому числі 10 жінок і 9 колишніх воїнів-старшин. Викладало 9 п р о ф е с о р і в. Програма була доволі широка, вимоги високі, так що курсанти мусили добре працювати, щоб справлятися з письмовими та усними іспитами.

Як видно з фотографії на ст. 3-ій, до професорського складу належали (зліва направо сидять): інж. Сосенко, що викладав науку про устрій держав, проф. Скрембювич — книгознавство, кореспонденція і контроль впрямі, проф. Ф. Терлецький — торговельну географію (він був був господарем Курців), дир. Денис Коренець, д-р Р. Чайковський — науку про торгівлю і векселі та торговельний і промисловий закон, проф. Павленський — стенографію, д-р Михайло Волошин — суспільну економію, інж. Д. Савойка — купецькі рахунки і політику арифметики та товарознавство, інж. Ю. Павлюковський (стоїть другий з правого боку в другому ряді згорі, замішавшись серед слухачів). Немає на світліні д-ра Михайла Рудницького, що викладав надобор'язковий предмет: англійську мову.

З-поміж слухачів пригадує лише декілька прізвищ. І так, на фотографії зліва направо, в першому горішньому ряді стоїть: Н. Н. Пасічник, Н. Н. Н. Н. Ярославський (живе тепер в Торонто), Степан Оршин (проживав в Демітрі), Михайло Демітро (автор цього спогаду), Іван Матійків, Н. Н. Н. Н. Н. Н. Кожушко, Зайшлий. В другому ряді, йдучи згори зліва направо, стоїть: Н. Н. Н. Н. Н. Н. Н. Лідія Туркенич, панна К. тепер дружина Ст. Оршина, панна Макарушківна, пізніше Пежанська, панна Тетяна Ярославська, заміжя Котик (проживав у Вашингтоні), Н. Н. панна (прізвище забув), тепер дружина ред. Софронюк — Л. є видького, проживав в Торонті, панна Софія Бачинська, заміжя Арсенич, проф. інж. Ю. Павлюковський, В. О. древич. Сидять зліва направо: Туркенич, Н. Н., син пароху з Конох коло Стрия, мабуть, Воїнський або Возняк, Богдан Стрельнюк, Самокішин і Корняківський.

Закінчення Курсів з добрим поступком відкривало абоготому часу аж по 1924 рік. Коли я заявив, що брав у-

бібліотеку. У зв'язку з цим розіслані до товариства, видавництва, а то й окремих людей відозви з просябою надіслати книжки. До знайомих письменників Коцюбинський у цій справі звертався особисто. Відозва мала успіх: читальня одержала багато українських книжок, в тому числі не мало з Галичини. Одержувала також українські часописи.

Рада „Просвіти“ влаштувала доповіді, концерти, свята, приймала у себе та інших видатних людей, як Михайла Лисенка, Олександра Мишугу. Збоку влади мала вона чимало перешкод, про які згадував Коцюбинський у листі до Андрія Чайковського з 3-го березня 1907 р.

Однак, вірте, не з інших причин так довго мовчав — тільки через великі клопоти і несприємності, що довелося зазнати од нашого милого уряду. Отож уявіть собі: попросту не хочемо жити „Просвіти“. До чого скликати збори — заборона; хочемо зробити театральну виставу — за-

бороняють. Навіть концерт Лисенка на користь „Просвіти“ заборонили. Іздуши, гризешся, пояснюєш — нічого не помагає. Кажуть — існуєте собі на папері, а жити не дамо.

Жалітися нікому, хіба до Думи, коли збереться. Мене все те турбує і дуже впливає на здоров'я; через те часто лежу в постелі і не можу нічого робити. Як бачите, наша конституція гірша, ніж Ваша „свинська“.

Коцюбинський дякував А. Чайковському за книжки і за привітання від бережанської філії „Просвіти“. Він так виклопотав дозвіл на концерт Лисенка, який відбувся з великим успіхом. В листі до Волод. Гнатюка з 14 березня 1907 р. писав:

... дуже змушений упорядкуванням концерту від'їхати від нас Д. Лисенко, Мишуга і співаки. Концерт випав дуже світло — народу було так багато, що у великій залі не було чим дихати“.

Про перші місяці праці Товариства „Просвіта“ і фахове шкільництво

„ПРОСВІТА“

Висі далекі глухо проминали — і сонних вод німких стояли плеск мертва, і в темній млі злилися і злилися і злилися. І все добро богами чужими несли ми в жертву...

Аж ти в годину скрути і терпіння писала світло Соція й Правди поміж діти — і душі і серця палким горінням. Натхнула й повела у храм Знання й Просвіти!

Ти люд новий на Воїньскім лаві створила, Равнім тих підняла із безголов'я — Воїню цілощого вилла у жили, і сповнила серця всім вірою й любов'ю

І вже стоїть полки на полі ясним Осяни вогнями й духом Прометей — і вже ніколи той вогонь не загасне, Бо в гордіх велетнях змилися пілмеї!

М. МАТІВ-МЕЛЬНИК

мислі так приватного, як і кооперативного с е к т ору, цього останнього зокрема, бо в той час почали творитися Позівні Союзи Кооперативів, що потребували працівників. Доповнивши Курси іспитом з французької мови, абсолютент міг бути прийнятий на другий рік польської приватної Експортної Вищої Школи у Львові. Це промовисто свідчить про рівень навчання, що його репрезентували її подання.

Мабуть, найкраще використав ці Курси п. Богдан Стрельнюк, що вступив до згаданого польської школи, а по її закінченні виїхав до Італії, де, здається, у Флоренції здобув докторат комерційних наук, а повернувшись до краю зайняв становище у варшавській фабриці шоколаду. Тепер провадить підприємство в Буенос Айресі, в Аргентині. З-поміж інших колишніх курсантів, згідно з моїми відомостями, Кожушко і панна Т. Ярославська, працювали у кооперації „Матійків“ — у суді в Стрию, Оршин з дружиною та М. Дем'януху заложили власні текстильні підприємства в краю, а автор цих рядків вів своє підприємство в Польщі та Німеччині і протягом 8 років спілкував підприємство у Філадельфії.

З певністю можна твердити, що всі колишні слухачі Однорічних Торговельних Курсів з великою адляністю згадують своїх професорів, а зокрема глибоко адляні Матері — „Просвіти“ за те, що в критичні для української молоді, особливо колишніх борців за Українську Державу часи дає змогу здохнути фах.

Тому в сторіччя з дня заснування Матріного Товариства „Просвіта“ нехай відносно буде мені склади від імені колишніх курсантів — і тих, що залишилися на Рідних Землях, і тих, що живуть у вільному світі — доземний поклін та щиросерпечну подяку тямом колишніх голів та членів Головного Відділу Товариства „Просвіта“ (Закінчення на стор. 3-ій)

Тому в сторіччя з дня заснування Матріного Товариства „Просвіта“ нехай відносно буде мені склади від імені колишніх курсантів — і тих, що залишилися на Рідних Землях, і тих, що живуть у вільному світі — доземний поклін та щиросерпечну подяку тямом колишніх голів та членів Головного Відділу Товариства „Просвіта“ (Закінчення на стор. 3-ій)

Тому в сторіччя з дня заснування Матріного Товариства „Просвіта“ нехай відносно буде мені склади від імені колишніх курсантів — і тих, що залишилися на Рідних Землях, і тих, що живуть у вільному світі — доземний поклін та щиросерпечну подяку тямом колишніх голів та членів Головного Відділу Товариства „Просвіта“ (Закінчення на стор. 3-ій)

М. Л-а

„ПРОСВІТА“ В ЧЕРНІГОВІ

Одним з ініціаторів заснування „Просвіти“ в Чернігові був Михайло Коцюбинський. Ця стаття спирається на інформацію Коцюбинського в його листуванні. Засновуючи загальні збори чернігівської „Просвіти“ відбулися 9 січня 1907 року (27 грудня 1906 р. за ст. стилем). Підготовою займався Коцюбинський, як про це він писав Андрію Чайковському:

„Багато клопоту мав і останніми часами з органі-

зацією „Просвіти“ в Чернігові, вся справа завалилася якось на мої плечі, мусів бігати в поліцію, вести розмови з людьми, писати, друкувати, розсилати і т. ін.“

Коцюбинський хотів, щоб загальні збори „Просвіти“ вийшли якнайкраще, і тому в листі, написаному 21 грудня 1906 року за ст. ст., він звернувся до Володимира Гнатюка з таким проханням:

„Хотілося б, щоб відкриття було якнайкраще обставлене, а для того дуже було б добре, коли б Ваші просвіти товариства у Львові прислали Чернігівській „Просвіті“ хоч би коротке привітання. Це мало б вагу для нашої публічності, підняло б ду-

ха, додало б охоти до праці.“

Будьте ласкаві, не одмовтеся подати сю думку Вашим товариствам. Привітання треба подати зараз на мою адресу, а я вже прочитаю їх на перших загальних зборах 27 с. м.“

Коцюбинський не одержавши відповіді від Гнатюка, по двох тижнях писав:

„Перед двома тижнями я писав до Вас листа, в якому прохав постаратися, щоб львівські просвіти товариства прислали на мою адресу привітання чернігівській „Просвіті“, яку одержавмо 27 с. м. Се маю б, як я Вам писав, велике значення моральне для молодого товариства. На жаль, нічого досі не дістав, а значить і не дістану. Ну, що ж робити...“

Гнатюк уживав певних заходів у зв'язку з проханням Коцюбинського, але великих результатів не добирав. Про свої старання сповістив Коцюбинського, на що одержав таку відповідь:

„Спасибі Вам, що обізва-

теңсі до Вас за пізню одповідь, бо добре розумію причини того. Велике сподіє теж за заходи у львівській „Просвіті“. Ми такі одібрали привіти (всього 12), хоч не од львівської, але од філії. Не можу зараз перечислити, од яких, бо привіти тепер не в мене. Коли читате „Раду“ — стрінете там усі відомості.“

Педагогічне товариство у Львові прислало теж привіт. Усім ім посилав сердечну подяку, бо не можете собі уявити, яке гарне враження зробили ті привіти на малосвідому публіку“.

(Лист з 12 січня 1907 р.). На голову „Просвіти“ в Чернігові вибрано Михайла Коцюбинського, хоч він відмовлявся з огляду на погані стан здоров'я і на брак часу. Управу „Просвіти“ брав в Галичині звався „виділом“, на Придніпрянщині називали „радою“.

Отож рада чернігівської „Просвіти“ поставила одним із перших своїх завдань організувати при „Просвіті“

бібліотеку. У зв'язку з цим розіслані до товариства, видавництва, а то й окремих людей відозви з просябою надіслати книжки. До знайомих письменників Коцюбинський у цій справі звертався особисто. Відозва мала успіх: читальня одержала багато українських книжок, в тому числі не мало з Галичини. Одержувала також українські часописи.

Рада „Просвіти“ влаштувала доповіді, концерти, свята, приймала у себе та інших видатних людей, як Михайла Лисенка, Олександра Мишугу. Збоку влади мала вона чимало перешкод, про які згадував Коцюбинський у листі до Андрія Чайковського з 3-го березня 1907 р.

Однак, вірте, не з інших причин так довго мовчав — тільки через великі клопоти і несприємності, що довелося зазнати од нашого милого уряду. Отож уявіть собі: попросту не хочемо жити „Просвіти“. До чого скликати збори — заборона; хочемо зробити театральну виставу — за-

бороняють. Навіть концерт Лисенка на користь „Просвіти“ заборонили. Іздуши, гризешся, пояснюєш — нічого не помагає. Кажуть — існуєте собі на папері, а жити не дамо.

Жалітися нікому, хіба до Думи, коли збереться. Мене все те турбує і дуже впливає на здоров'я; через те часто лежу в постелі і не можу нічого робити. Як бачите, наша конституція гірша, ніж Ваша „свинська“.

Коцюбинський дякував А. Чайковському за книжки і за привітання від бережанської філії „Просвіти“. Він так виклопотав дозвіл на концерт Лисенка, який відбувся з великим успіхом. В листі до Волод. Гнатюка з 14 березня 1907 р. писав:

РОЛЯ І ЗНАЧЕННЯ „ПРОСВІТИ“

(Закінчення зі стор. 2-й)

одним з істориків Володимиром Дорошенком в його книжці „Просвіта“ — її значення і праця. (Філадельфія, 1959): „в 1875 році була лише одна філія; в 1880 три; в 1890 чотири; в 1895 десять із 233 читальнями; 34 будинками; 1900 — 20 в 9.024 чит. і 75 буд.; в 1905 — 34 в 1.530 чит. і 118 буд.; в 1910 — 64 в 2.376 чит. і 310 буд.; в 1914 — 77 в 2.944 чит. і 504 буд. „Яку величезну роботу

проведа, центральна „Просвіта“ за польської вже окупції, показують оці цифри: в роках 1935-1937 влаштувала вона: 1.932 курси для неграмотних, 112 курсів для вишколу секретарів читальні, 92 курси для вишколу читальних бібліотекарів, 76 курсів для перевишколу членів-вчителів читальні, 37 курсів для режисерів, 26 курсів для диригентів хорів, 8 курсів для провідників „Молодої Просвіти“, 11 дов-

гих загально-освітніх курсів. Разом 2.294 курси.

Щоб як слід налагодити цю величезну роботу, при центральній існувала ціла низка спеціальних комісій і підкомісій, члени яких працювали безкорисно. Не рахуючи фонду „Учітеся, брати мої“, було 10 комісій: просвітньо-організаційна, освітньо-виховна, для шкілних справ, боротьби з неграмотністю, видавнича, культурно-господарська, театральна, господарсько-адміністративна і жіноча; підкомісій було три: для Лемківщини, Гуцульщини й Закарпаття. Комісії творилися від року 1906 в міру поширення просвітнянської праці.

Маніфестаційним виявом ідейної сили й організованості „Просвіти“ було відзначуване урочисто в травні 1938 року у Львові і по селах та містах Галичини, Закарпаття та по всіх усядах української еміграції 60-річчя її заснування, яке відбилося широким відгомном серед українства усього світу, в тому й зайнятих Центральної і Східної України.

Святкувати сторіччя свого заснування м а т і р і „Просвіти“ не судилося. З

окупацією Західної України в 1939 році більшовики змінили не тільки центрально „Просвіти“, але й поліквідували тисячі її читальні і бібліотек по селах і містах, переорганізовуючи їх тільки частинно в свої політосвітні будинки культури та масові книгозбірні. Тоді ж, під час проводжуваних чисток і переорганізації знищено бібліотеку й архів львівської центрально „Просвіти“ і повинищено бібліотеки її читальні, заповнюючи їх усякою совєтською пропагандивною макулатурою. Усе, що було видане під фірмою „Просвіти“ вилучувало, спалювало або перемелювало на папір, щоб і слід не залишилося.

Так же само вже на початку 1920 років, була знищена широка мережа читальні і будинків „Просвіти“ на центральних і східних українських землях і також на Кубані. Розвинувшись із невеликої кількості „Просвіт“, що постали в 1905-1907 рр. по більших містах Наддніпрянщини, ці „Просвіти“ охопили своєю мережею тисячі міст і сіл Наддніпрянщини і як згадувало вище, їх було 4.322 в червні 1921 року. До найвидатніших осередків про-

світнього руху належали до війни і з початком революції 1917 року „Просвіти“ в Катеринославі, Одесі, Кам'янці на Поділлі, Житомирі, Чернівцях, Миколаєві над Чорним морем, у Мелітополі в Катеринодарі на Кубані та по інших містах. Деякі з них розгорнули широку культурно-освітню працю. Заснована 1906 р. київська „Просвіта“ видала за короткий час свого існування 34 книжки в 163.600 примірниках тиражу.

На Буковині організацією такого ж самого характеру, як і галицька „Просвіта“, було Товариство „Руська Бесіда“ в Чернівцях, засноване 26 січня 1869 року, не цілих два місяці після заснування „Просвіти“ у Львові. Із товариського початково за характером клубу „Руська Бесіда“ перетворилася 1888 року в культурно-освітнє товариство з метою „ширити просвіту й піднести добробут руського народу на Буковині“. Як і львівська „Просвіта“, вона займалася видавничими книжками, календарями, часописами.

В 1906 році „Руська Бесі-

ЗАПИС НА КУРС-СЕМІНАР ЛІШЕ ДО 18 ГРУДНЯ

Торонто. — Курс-семінар для провідників і організаторів наймолодших груп українських дітей відбудеться у приміщенні Свято-Миколаївської Рідної Школи, вул. Беллуде 4, Торонто. Зголошення прийматиме секретар Президії Екзекутиви СКВОР К. Палів, 43 Гільмор Аве., Торонто, 9, лише до 18 грудня ц. р. Рєєстрація учасників: 26 грудня ц. р. (четвер) год. 3-4 поп. у приміщенні школи, в дошкільній залі. Оплата: 20 дол. від учасника. Нічлігами турбуються учасники на власну руку. Курс обіймає практичну і теоретичну частини.

мала сім філій та 83 читальні, в яких гортувалося 6.837 членів. В 1914 році кількість філій зросла з дев'яти читальні до 150 із 13.000 членів.

Як і в Галичині „Руська Бесіда“ дала почин для створення багатьох інших освітніх і громадських товариств таких, як „Руська Школа“, перейменоване в 1910 році в т-во „Українська Школа“, „Буковинський Бюлетень“, „Селянська Каса“. Заходами „Руської Бесіди“ були організовані перші українські школи, учительська семінарія в Чернівцях, реальна гімназія у Вашківцях. Із руськомовною окупацією і центрально „Руської Бесіди“ і її читальні мусіли припинити свою діяльність.

На Закарпатті, в рамках демократичної Чехословаччини, постала й розвинулася „Просвіта“, шойно після першої світової війни. Перші установчі загальні збори „Просвіти“ відбулися 29 квітня 1920 року в Ужгороді і першим її головою став адвокат д-р Юлій Брашайко. Його наступником пізніший президент Карпатської України о. д-р Августин Волошин і скарбником проф. Августин Штефан. Проте ж, першою просвітнянською організацією на Закарпатті була заснована ще 1896 р. о. Омел. Штефаном читальня в селі Скотарському, яка була зв'язана своєю діяльністю із „Просвітою“ у Львові.

Величавим виявом просвітнянської організованості Закарпаття був відбудий 19-37 року Веспросвітнянський з'їзд в Ужгороді. Існували „Просвіти“ також поза українськими землями Чехословаччини по більших осередках української еміграції (Брно). З окупацією Закарпаття й інших земель ЧСР більшовиками усі ці „Просвіти“ були ліквідовані.

ТОВАРИСТВО „ПРОСВІТА“ І ФАХОВЕ ШКІЛЬНИЦТВО

(Продовження зі стор. 2-й)

Однорічний Торговельний Курс для абітурієнтів середніх шкіл Т-ва „Просвіта“ у Львові в шкільному році 1924/25.

Львові від часу його заснування аж по вересень-жовтень 1939 року. Посіане ним зерно впало на добрий ґрунт по обох боках Бзучиріччя, поза зеленими Карпатами, а згодом поза океаном і дало такі багаті плоди, про які засновникам може й не снилося.

Товариство „Просвіта“ дало почин відродженню українського народу на всіх ділянках його життя — культурно-освітній, науковій, економічній-фінансовій, суспільно-громадській та політичній. Якщо б звести баланси праці, заслуг і успіхів Матеріального Товариства „Просвіта“ з його філіями та читальнями, як також і всіх похідних від нього, пізніше самостійних товариств на

REQUEST RECORDS

Це найкращі дарунки на кожен нагоду. Найновіші і найкращі, справжні українські, довгограйні платівки. Також різдвяні платівки.

За даровим каталогом пишуть до:

REQUEST RECORDS, Inc.

66 Mechanic Street

NEW ROCHELLE, N.Y. 10801

В глибокому смутку ділимося болісною втратою: Рідним, Приятелям і Знайомим, що дня 17-го листопада 1968 року несподівано відійшов у Вічність на 67-му році життя наш Найдорожчий БРАТ І ШВАГЕР

бл. п.

МИКИТА ЛЮБІНСЬКИЙ

ПОХОРОННІ ОБРЯДИ відбудуться в середу, 20-го листопада 1968 р. з похороною заведення Бугая в Дітробі до Української Католицької Церкви Непорочного Зачаття в Геттсберзі, а після на цвинтар Мт. Олівер в Дітробі.

Горем прибиті:

НАТАЛІЯ ГОДОВАНЕЦЬ, сестра
ЮРІЙ ГОДОВАНЕЦЬ, швагер
Родина в Краю

Замість квітів на могилу Дорогого Дядька

с. п. ПЕТРА БЕРЕЖНИЦЬКОГО
у Філадельфії, Па.
на Видвигний Фонд ОНДІ
складуть 15.00 доларів
Світлана і Л. ПОЛТАВИ

Ділюся сумною втратою, що дня 3-го грудня 1968 року несподівано упокоївся в Бозі, проживши 54 роки

бл. п. ОТЕЦЬ

Роман Василь Боднар

був, парох с. Лигоньсько, пов. Зборів, с. Дибилів, пов. Броди, в ЗСА Шешиндог, Па., Сант Дірілд, Масс., Франкал, Па. й Елізабет, Н. Дж.

В ЧЕТВЕР, 5-го грудня 1968 р. о год. 7:30 в похоронному заведенні Литвіна в Ірінгтоні — відправиться ПАНХІЦА.

В П'ЯТИЦЮ, 6-го грудня, о год. 5-й по пол. ПЕРЕНЕСЕННЯ ТІЛА до першої с. І. Христостола в Нью-Йорку, Н. Дж., при Сенфорд Асено, де о год. 7-й веч. ПОЧНУТЬСЯ ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ.

В СУБОТУ, 7-го грудня 1968 р. о год. 9-й рано — СЛУЖБА БОЖА та ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ в першій с. Івана, звідки буде ПОХОРОН на кладовище св. Гертуди в Колонії, Н. Дж.

В глибокому смутку:

ОЛЬГА — дружина
РОМАНА і МАРІЯ — дочки
сини — ЮРІЙ з дружиною ІНОЮ
ІГОР з дружиною ЗІРКОЮ
БОГОДАР
та Родина в Америці і Краю

ОУН „СЛОВО“ І НЬЮОРКСЬКА ГРУПА

— влаштовують —

Ювілейний Літературний Вечір

ВАСИЛЯ БАРИ

21-го грудня 1968 р., год. 7:45 веч.

в УКРАЇНСЬКОМУ ІНСТИТУТІ АМЕРИКИ

2 Схід 79-та вул., Нью-Йорк, Н. Й.

ДОХІД ПРИЗНАЧЕНИЙ НА ПОКРИТТЯ КОШТІВ

ЮВІЛЕЙНОЇ КНИЖКИ „ЛІРНИК“

Гостей ширю запрошуємо.

